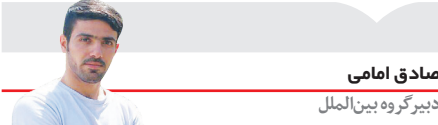

علی سعادت آذر، کارشناس مسائل قفقاز درباره تحولات نگران کننده در مرزهای شمال غربی ایران در گفت‌وگو با «فرهیختگان» مطرح کرد

ایران: بدون راهبردی ملی در قفقاز

باید در جنگ قره‌باغ قاطعیت به خرج می‌دادیم

صادق امامی

دبیر گروه بین‌الملل

در ایران تحلیلگران و کارشناسان مسائل قفقاز، با نگرانی به اتفاقاتی نگاه می‌کنند که درحال رخ دادن در مرزهای شمال غربی است. ایران مشابه موضع گیری‌اش درباره افغانستان، سال گذشته در جنگ قره‌باغ با فقدان تصمیم‌گیری واحد از مستاصل‌ترین کشورهای همسایه در تحولات این جنگ بود و اکنون درحال پرداخت هزینه‌های مماشاتی است که در خلال این جنگ روا داشته است. علی سعادت‌آذر، کارشناس مسائل قفقاز از این وضعیت به «پراکندگی تصمیم» یاد می‌کند. او می‌گوید باید هر موضعی را که درباره این جنگ داشتیم با قاطعیت دنبال می‌کردیم اما چنین نکردیم. متن گفت‌وگو با این کارشناس مسائل قفقاز را در ادامه می‌خوانید.

از دیروز رزمایش «فاتحان خیبر» در مرزهای شمالی غربی آغاز شد. چرا ایران در این برهه که تنش‌های لفظی با طرف آذربایجانی بالا گرفته است، چنین رزمایشی برگزار کرد؟

آذربایجان بعد از آزادسازی مناطق اشغالی در قره‌باغ دو رزمایش مهم نظامی برگزار کرد. اولین رزمایش با طرف‌های پیروز یعنی روسیه، ترکیه و آذربایجان و دومین رزمایش که یکی، دوماه اخیر دوبر تکرار شده با مشارکت ترکیه و پاکستان در منطقه برگزار شده است. این رزمایش‌ها در قالب نمایش قدرت آذربایجان و ترکیه صورت می‌گیرد. این دو کشور بعد از اینکه جنگ قره‌باغ به پایان رسید، مدام از تسلیحات‌شان رونمایی می‌کنند؛ از پهپادها و از روحیه نظامی و فضای نظامی حرف می‌زنند. در خلال این رزمایش‌ها سخنرانی‌ها، شعرگویی‌ها و رجزخوانی‌های سیاسی اتفاق افتاده است. ایران با برگزاری رزمایش به‌نوعی خواست به این اقدامات پاسخ دهد. ضمن اینکه در یک سال گذشته بعد از آزادسازی این مناطق در حوزه مرزی ایران و ارمنستان و آذربایجان فضا به پنهان‌های مختلف همچون جلوگیری از صادرات محصولات و میوه‌های ایرانی، جلوگیری از ورود کامیون‌ها و اخذ عوارض شدیدی که از تریلی‌ها می‌گیرند، کمی تنش‌آلود بوده است. آذربایجان عوارضی را که از کامیون‌داران ایرانی می‌گیرد، بیش از توافقی است که ایران در مرزهای عادی با آن داشته است. این عوارض به ۳۴۰ دلار و حتی ۶۰۰ دلار نیز رسیده، حتی گاهی از تریلی‌های خالی که درحال برگشت بودند هم این عوارض گرفته شده است. این تنش‌ها محدود به یکی، دو ماه اخیر نیست، بلکه در یک سال گذشته هم وجود داشته اما ایران دربرابر آن گاهی صبر از خودش نشان داده و گاهی اعتراض دیپلماتیک و سیاسی کرده است. اکنون اما این صبر با توجه به این نمایش قدرت و رجزخوانی‌هایی که در منطقه انجام می‌دهند، لبریز شده و ایران تصمیم به برگزاری رزمایش گرفته است.

هرچند آذربایجان موضع عادی نسبت به این اقدام نشان داد اما الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور این کشور گفت هر کشوری

حق دارد در مرزهای خودش رزمایش برگزار کند اما سوال من این است که چراوقتی ارمنستان در اینجا ساکن بود، ایران رزمایش برگزار نکرد؟

در چنین فضایی از هر دو سو لفاظی‌های سیاسی جریان داشت و سعید خطیب‌زاده، سخنگوی وزارت امور خارجه نیز اعلام کرد ما حضور حداقلی رژیم‌صهیونیستی را در مرزهای خود تحمل نخواهیم کرد. این نکته را باید بگویم که ایدا حضور این رژیم در منطقه حداقلی نیست و مستشاران نظامی و نمایندگان اطلاعاتی ویژه آن در آذربایجان حضور دارند. واردات فناوری‌های بسیار ناب رژیم‌صهیونیستی در حوزه تسلیحات در میان‌مدت اتفاق افتاده و در درازمدت نیز آنها توانسته‌اند در شبکه‌های اجتماعی، رسانه‌ها و بخش‌های بسیار عمده فضای اجتماعی و فرهنگی آذربایجان نفوذ کنند و پایگاه داشته باشند. شاید بتوان گفت که ایران دیگر با آذربایجان و دولت باکو همسایه نیست. صهیونیست‌ها فرمولی تحت‌عنوان «لبنانیزه‌سازی» یا «لبنانیزاسیون» منطقه دارند. آنها می‌گفتند هر تهدیدی را که ایران در مرزهای‌ما ایجاد کند، تقارن همان تهدید و بیش از آن را در مرزهایش اجرا می‌کنیم، و این اتفاق افتاد. روابط حسنه پاکستان، رژیم‌صهیونیستی، ترکیه و آذربایجان باعث شده که ایران احساس خطر کند. ضمن اینکه شما می‌بینید آنها دستاویز زیادی برای ایجاد تحرک در داخل کشور دارند و می‌توانند به‌راحتی اقوام را چه در آذربایجان و چه یش‌های دیگر تجهیز کنند. درحال حاضر فضای شمال غرب امنیتی است و از دست سیاستمداران خارج شده است. نه‌اینا وزارت امور خارجه یک بیانیه صادر و سفیری را احضار می‌کند و طرف مقابل هم چنین می‌کند. الان نگرانی‌ها، امنیتی‌واز جنس سخت است. پیش‌بینی می‌شود تنش‌ها و تنوع رزمایش‌های ایران نیز عادی نباشد و تنش ایجاد کند. این بخشی از جنگ سردی است که بین این قدرت‌های رقیب در منطقه اتفاق

افتاده است. ما شاهد عمیق‌تر شدن شکاف کهنه ایران و ارمنستان در یک‌سو و آذربایجان، ترکیه و رژیم‌صهیونیستی در سوی دیگر هستیم. احتمال دارد این وضع به یک آتش‌بازی کوچک هم برسد. ترکیه و آذربایجان امیدوارند این اتفاق نیفتد و سعی می‌کنند خود را صلح‌طلب نشان دهند و این را حق خودشان بدانند که در قره‌باغ اعمال قدرت کنند. طبیعی است که ایران از این توازن به‌هم‌خورده راضی نیست و می‌خواهد سهم بیشتری بگیرد. امیدوارم تنش‌ها بیش از این بالا نرود. اگر این اتفاق بیفتد، جمع کردن دامنه این نوع تنش‌ها برای همه این کشورها در داخل به این راحتی نخواهد بود.

با دل‌النی که قرار است آذربایجان را به نخجوان متصل کند، عملا ایران مرزش با ارمنستان را از دست خواهد دارد و ژئوپلیتیک منطقه تغییر می‌کند. چقدر این اتفاق محتمل است؟

این جزء توافق چهارجانبه ترکیه، روسیه آذربایجان و ارمنستان است. این دلان بخشی از توافقی است که حدود ۹ ماه پیش امضا شد و ارمنستان هم آن را امضا کرد. به‌نظرم بخشی از طرح ریشه‌آمریکایی دارد. ۲۵ هزار ارمنی در قره‌باغ مستقر هستند. ارمنستان در قبال آزادی رفت‌وآمد و ایجاد اشتغال و حتی صدور شهروندی برای ارمنی‌های قره‌باغ و حفظ ادامه ترددشان به آن خاک، اجازه ایجاد دالان «زنگزور» در منتهی‌الیه حد‌مرزی ایران با ارمنستان را به آذربایجان داده است. روی اینکه این دالان چه ابعادی دارد و از کجا کشیده می‌شود، بحث نشده است اما این دالان اگر بر پایه توافق احتملی چهارجانبه ایجاد شود، ایران مرزهای خودش با ارمنستان را از دست خواهد داد و ما کشور هم‌مرزی به نام ارمنستان نخواهیم داشت. ایران هم در قبال امتیازاتی همچون ارتباط‌شان با قره‌باغ و منافع اقتصادی بوده که

راضی به ایجاد کربدوری در جنوب کشور خود شده است. در مقابل ترکیه و آذربایجان متعهد شده‌اند بخش‌هایی از ارمنستان را که توسعه نیافته است، ارتقا دهند. این دلان برای این به آذربایجان داده شده تا بتواند به هموطنان خودش در نخجوان وصل شود. همین مساله هم باعث تنش شده است. با این دالان اتفاقی ژئوپلیتیک می‌افتد و ایران هم‌مرزی با ارمنستان را از دست می‌دهد. این دالان واقعی است و انجام خواهد شد. با کویک فرودگاه را در شهر فضولی ساخته، به این خاطر که بخشی از منطقه صعب‌العبور است. آنها منتظرند راه‌هایی ایجاد شوند که به تسهیل سرمایه‌گذاری در این منطقه بینجامد. این فرودگاه یک‌ماه پیش افتتاح شد و ترکیه اولین پرواز را به مقصد این شهر انجام داد. قرار است دو فرودگاه دیگر نیز در مناطق اخیرا آزادشده تأسیس شوند، بخش لجستیک توسعه این منطقه منوط به تأسیس آن دواست و انجام خواهد شد.

روسیه در این تحولات نقشی نداشته است؟
مقرر بود در هر دو دالان نیروهای روسیه و ترکیه حافظ صلح باشند اما این هم در یک‌سال گذشته رعایت نشده، زیرا روس‌ها امتیازشان را گرفتند و رفتند. امنیت این دو دالان، یعنی دالان اول از قره‌باغ به ارمنستان و دالان دوم از نخجوان به آذربایجان در اختیار نیروهای حافظ صلح بود اما الان یک‌طرفه دست‌آذری‌ها افتاده و ترک‌ها آنجا حضور دارند و ممکن است بدرفتاری‌هایی داشته باشند. اساسا توافق برمبنای این بوده که نیروهای حافظ صلح آنجا باشند. ما از یک ترتیبات منطقه‌ای حرف می‌زنیم. جنگ قره‌باغ که شروع شد، ترکیه و آذربایجان می‌گفتند اگر ارمنستان بدون خونریزی منطقه را ترک کند ما یک اتحادیه ۶ جانبه در قفقاز با حضور گرجستان، ایران، ارمنستان و روسیه ایجاد می‌کنیم اما این اتفاق نیفتاد و جنگ خونینی رخ داد، بعد

گزارش

تینا سیدجمالی

روزنامه‌نگار

از آغاز همه‌گیری کرونا تا روز گذشته ۷۱۶/۸۴۹ مورد مرگ‌ومیر در اثر کرونا در آمریکا گزارش شده که بیش از نیمی از آنها در سال ۲۰۲۱ بوده است. براساس داده‌های دانشگاه جانز هاپکینز، ایالات‌متحده بیش از ۴۴/۳ میلیون مورد تاییدشده کووید-۱۹ داشته است. این آمارها درحالی تاکنون رقم خورده که سویه دلتای کرونا همراه با دیگر سویه‌های جدید همچنان درحال گسترش هستند. این مساله باعث شده تعداد زیادی از ایالت‌ها در سراسر آمریکا به‌دلیل شدت گرفتن همه‌گیری مجددا وارد قرنطینه شوند.

در این کشور نهادهای گوناگونی درگیر مقابله با همه‌گیری کرونا هستند به‌گونه‌ای که حتی وزارت دفاع نیز وارد این فرآیند شده است. به گفته مقامات پنتاگون، این نهاد تنها در سال گذشته حداقل ۳/۶ میلیارد دلار برای مبارزه با کرونا هزینه کرده است. پیش‌بینی می‌شود با توجه به وضعیت فعلی، هزینه‌های این نهاد در سال جاری از سال ۲۰۲۰ نیز فراتر رود. براساس اطلاعات ثبت‌شده، مجموع مبتلایان به کرونا ۲۴۹/۱۰/۲۰ نفر نسبت به سال ۲۰۲۰ بیشتر شده است. بررسی گزارش‌ها نشان می‌دهد هیچ شیوع گسترده‌ای در ایالات‌متحده تا مارس ۲۰۲۰ اعلام نشده است، موضوعی که حاکی از محدودبودن آمار مبتلایان در ابتدای همه‌گیری کروناست. بر همین اساس باید گفت تعداد واقعی بیماران مبتلا به کرونا در سال ۲۰۲۰ به‌دلیل عدم امکان ثبت آمارهای دقیق، واقعی و کامل نبوده‌اند. آمریکا پس از انطباقی دوساله با همه‌گیری گمان می‌کرد با توجه به واکسیناسیون بخشی از جامعه با موفقیت‌توانسته است کووید-۱۹ را کنترل کند. به همین خاطر بود که نهادهای مربوطه دستور بازگشایی مراکز اقتصادی را در بعضی ایالات با پایان شرایط ویژه اعلام کردند. در این میان اما ظهور سویه جدید نوع دلتا باعث ایجاد یک موج جدید از بیماری کرونا شد؛ درحالی که پیش از آن به‌نظر می‌رسید در اوایل تابستان این ویروس در آمریکا کنترل شده است. با ایجاد موج جدید دلتا

در بحبوحه همه‌گیری سویه دلتای ویروس کرونا در آمریکا، دو حزب این کشور درگیر تقابل هستند

آمریکا ناکام در مقابله با موج‌های جدید کرونا

طی یک‌سال گذشته، بسیاری از شرکت‌ها ازجمله شرکت‌های سازنده تسلیحات

جنگی، زمان تحویل پروژه‌های مهم مرتبط به تسلیحات نظامی‌را از دست داده‌اند، که همین امر موجب زنجیره‌ای از تعطیلی تأسیسات، کارکنان و سایر عوامل مرتبط شد. به‌عنوان مثال، لاکهیدمارتین ۲۱ هواپیمای F-۳۵ را کمتر از تعداد تعیین‌شده در قراردادهای خود تحویل داد و شرکت بوئینگ نیز شیوع ویروس کرونا و تعطیلی همگانی را مسئول تاخیر در ساخت هواپیمای جدید ایرفورس‌وان دانست. در همین حین شرکت‌های مرتبط با ساخت ناوشکن و کارخانه کشتی‌سازی نیروی دریایی در پورتموث نیز از اثرات همه‌گیری کرونا بی‌نصیب نمانده‌اند و تأثیرات مخربی شامل حال‌شان شده است.
گزارش حاکی از آن است که در ایالت‌هایی مانند می‌سی‌سی‌پی، ۳۸ درصد از ساکنان واکسینه کامل شده‌اند که از میانگین کنونی ۵۳درصد کشور عقب‌است. همین امر سبب شده‌درصد بسیاری از مردم‌بالخص مادران باردار واکسینه‌نشوند؛ مساله‌ای که باعث شده شاهد افزایش دوبرابری مرگ‌ومیر در نوزادان متولد نشده باشیم، این درحالی است که در برخی ایالت‌ها مانند لس‌آنجلس، بخش زیادی از مردم به‌طور کامل واکسینه شده‌اند و واکسیناسیون جوانان را نیز آغاز کرده‌اند. تمامی این موارد نشان می‌دهد آمریکا توانسته است با وجود واکسیناسیون، این برنامه را به شکلی موثر به پیش ببرد. در ایالت لس‌آنجلس، تمام دانش‌آموزان بالای ۱۲ سال موظف هستند واکسینه شوند. این درحالی است که هیچ واکسنی با تایید کامل FDA برای کودکان ۱۲ تا ۱۵ سال وجود ندارد و واکسن فایزر نیز اخیرا برای سنین ۱۶ سال به بالا تایید شده است. از طرفی به گزارش یواس‌ای‌تودی کودکان سفیدپوست شانس بیشتری برای واکسینه‌شدن در برابر کودکان رنگین‌پوست و سیاه‌پوست دارند و همین امر

که در جنگ به پیروزی رسیدند، آنها گفتند ما به سه به‌علاوه سه معتقدیم، یعنی برنده‌ها در یک‌سو و بازنده‌ها در سوی دیگر. آنها ایران را در جرگه ارمنستان و گرجستان قرار دادند، چون کمترین همکاری را در حل‌وفصل مناقشه قره‌باغ به‌زعم آنها داشت و گفتند سه کشور پیروز تعیین‌کننده ترتیبات سیاسی و دیپلماتیک و نظامی هستند. اردوغان یک‌ماه پیش در رونمایی از پهپاد «بایراک‌تار آکینجی» مغرورانه اعلام کرد که برای هر تحول منطقه‌ای باید از ترکیه اجازه گرفت.

این لفظ خوبی برای ایران و موقعیت منطقه‌ای آن نیست و این مباحث که از طرف ترکیه و آذربایجان مدام گفته می‌شود ایران را تحریک می‌کند. متأسفانه این اتفاقات در سکوت و عدم تعهد و مسئولیت‌پذیری شرمسارانه روس‌ها در اجرای تعهداتی که در منطقه داشتند و قولش را داده بودند، درحال انجام است. معلوم نیست مسکو در پشت‌پرده چه چیزی را با آنکا رسته است! بخشی از آن به روابط ترکیه و روسیه برمی‌گردد و رابطه آنها با موازنه‌ای که با آمریکا در دوره بایدن دارند اما بخش دیگر حتما منافع اقتصادی است که ما از بخشی از آنها خبر نداریم.

شما معتقدید که ایران بازنده تحولات قفقاز جنوبی است؟

خیر، بنده این را نمی‌گویم. می‌گویم این لفظی بوده که آنها به کار می‌برند اما من به کمی ملایم‌تر از این اعتقاد دارم که ایران خوب تصمیم نگرفت. ما پراکندگی تصمیم داریم، درحالی که بخش نظامی ایران سخنگو دارد، از سلبریتی تا آدم غیرمستول و یک‌روحانی در این باره اظهارنظر می‌کند. من معتقدم در خلال جنگ اگر قاطعیتی درخصوص ارمنستان داشتیم، باید قاطع برخورد می‌کردیم. اگر قاطعیتی برای میانجی‌گری بدون جنگ داشتیم باید آن را هم قاطع انجام می‌دادیم و حتی اگر طرف آذربایجان بودیم، آن را هم باید قاطع انجام می‌دادیم. این سرگردانی در دیپلماسی کمی نگران‌کننده است. سیاست منطقه‌ای ما در قفقاز عین شترسواری دودل‌آلود بود. امیدوارم در دولت‌رئیس با حضور امیرعبداللهیان این مشکل رفع شود. البته کادر دیپلماتیک ضعیف ما هم باید ترمیم شود. ما نگران منافع ملی خودمان هستیم. این اتفاقات ایران را تحت‌تأثیر قرار داد و احتمال دارد حتی رژیم حقوقی درای خزر را دستخوش تغییراتی بکند. این اتفاقات بخش‌های زیادی را که اکنون قابل پیش‌بینی نیست، تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. اگر کمی با قاطعیت بیشتری رفتار می‌کردیم، این بلا سرمان نمی‌آمد. مماشات، موضع‌گیری آرام و پراکنده ورود غیرتخصصی به موضوعات نگران‌کننده است. ایران آسیب زیادی را از این رویکرد می‌بیند.

به نظر می‌رسد مشکل اصلی به رویکرد ایران درباره قفقاز مربوط است. اساسا ایران رویکردی برای این منطقه دارد؟

ما باید درمورد قفقاز به یک راهبرد ملی برسیم. به‌عنوان پژوهشگر هرگز این راهبرد ملی را ندیدم. وقتی به راهبرد اصلی برسیم، می‌توانیم برای آن چند زیرشاخه عملیاتی تعریف کنیم و خودمان را از بالاتکلیفی در فضای سیاسی، امنیتی، فرهنگی و اقتصادی در مرزها دربرآوریم که این را من هرگز در سیاست خارجی ندیدم.

سبب آسیب‌های روانی و اجتماعی بر این کودکان شده است. جو باییدن برای فاتح آمدن بر این مشکلات به‌سراغ راه‌حلی رفته که با مخالفت‌هایی جدی ازسوی تعدادی از فرمانداران محافظه‌کار در سراسر ایالات‌متحده مواجه شده است. از آنجایی که در برنامه بایدن مشاغلی که دارای بیش از ۱۰۰ کارمند هستند به آزمایش هفتگی کووید-۱۹ ملزم می‌شوند، این برنامه نیازمند بودجه هنگفتی است. از طرفی در این قانون با درآدم‌متخلف برخورد خواهد شد و برای متخلفان جریمه‌ای تا ۱۴۰۰۰ دلار را دربر خواهد داشت. بسیاری از فرمانداران جمهوری‌خواه ازجمله در آریزونا، ایدانیا، جورجیا، مونتانا، کارولینای جنوبی، تنسی و تگزاس متعهد شده‌اند با تصویب این قانون مبارزه کنند و کمیته ملی جمهوری‌خواهان نیز اعلام کرده است درصورت اجرایی‌شدن این قانون علیه دولت بایدن شکایت خواهد کرد. بایدن روز جمعه ۱۰ سپتامبر اعلام کرده بود- از فرماندارانی که گفته بودند قصد دارند خواسته‌های جدید وی را به چالش بکشند «ناامید» شده است. رئیس‌جمهور آمریکا می‌گوید این فرمانداران برای سلامتی کودکان و جامعه ارزشی قائل نیستند. انتظار می‌رود طرحی که بایدن روز پنجشنبه ۹ سپتامبر به‌عنوان بخشی از استراتژی ۶ قسمتی جدید اعلام کرد، حدود ۱۰۰ میلیون کارگر را در این کشور تحت‌تأثیر قرار دهد. از طرفی دستور واکسن بایدن ممکن است عواقبی در پی داشته باشد زیرا این امر می‌تواند منجر به کمبود نیروی کار شود که با توجه به شرایط پیش‌آمده باعث هرج‌ومرج و تشدید بیماران نیازمند به بستری خواهد شد. این پیامد ناخواسته می‌تواند به‌شدت به بیمارستان‌های محلی ضربه بزند. از آنجایی که نرخ بالاتری از کارکنان بیمارستان‌های ایالتی وجود دارد که واکسینه نشده‌اند، درنتیجه امکان واکسینه‌شدن مراکز محلی و روستایی وجود ندارد و این یک معضل بزرگ خواهد بود.

مطالعات به‌دست‌آمده حاکی از آن است که هرچند آمریکا در تلاش برای عادی‌

نشان دادن شرایط است، اما وضعیت کنونی رو به وخامت است و آمار مبتلایان

روزانه درحال افزایش است و این درحالی است که بسیاری از مراکز به دستور

دولت بازگشایی شده‌اند.